

“Avrupa Birliği’nin Normatif Gücü”: İnsan Hakları ve Demokrasi İdeali Bağlamında Bir Analiz*

Teslim: 17 Nisan 2018

Onay: 14 Eylül 2018

Selim VATANDAŞ**

Öz

Bu makale Avrupa Birliği literatüründeki normatif güç iddiasını ele almakta, Birliğin Lizbon Antlaşması sonrasında karşılaştığı sınavların AB normları ile etkileşimini değerlendirmektedir. Bu bağlamda ilk olarak güç kavramı ve çeşitli güç tanımlamaları ele alınmıştır. Makalenin ikinci bölümünde; Ian Manners’ın Avrupa’nın normatif gücü yaklaşımı irdelenmiştir. Üçüncü bölümde Birliğin Lizbon Antlaşması sonrası karşılaştığı sınavlar Birliğin insan hakları ve demokrasi miti bağlamında ele alınmıştır. İnsan hakları bağlamında Birlik içinde tartışmalara neden olan yabancı düşmanlığının yükselişi ve Avrupa’ya yönelen düzensiz göçü değerlendirilmiş; Birliğin demokrasi miti bağlamında Arap İsyanlarına yaklaşımı tartışılmıştır. Makale Birliğin 2010’lu yıllarda karşılaştığı sınavlarda yetersiz kaldığını vurgulamaktadır. Bununla birlikte makalede Birliğin; kimliği, meşruiyeti ve uluslararası sistemdeki değerler merkezli konumunun pekiştirilmesi için normatif tutumunu sürdüreceğinin altı çizilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Avrupa Birliği’nin Normatif Gücü, göç, Arap İsyanları, AB değerleri

* Bu makale 27-28 Eylül 2018 tarihleri arasında İstanbul’da gerçekleştirilen VI. Uluslararası Mavi Karadeniz Kongresi’nde sunulmuştur.

** Doktora Öğrencisi, İstanbul Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Ana Bilim Dalı.

“Normative Power of Europe”: An Analysis in the Context of the Human Rights and Democracy Idea*

Selim VATANDAŞ**

Abstract

This article discusses the Ian Mannes’s Normative Power of Europe approach and evaluates challenges against EU norms in the 2010’s. In this context, firstly, the article discusses power concept and various power definitions in international relations literature. In the second and third part, “the normative power of Europe” idea examined, and challenges of the European Union discussed in the context of the Union’s human rights and democratic norms. Within the framework of the human rights norm of the European Union, the interaction between irregular migration to Europe and the rise of xenophobia evaluated. Besides, in the article the approach of the European Union to the Arab Revolts was elaborated. The article emphasizes that the European Union was insufficient in the challenges in the 2010’s. However, the article advocates that the EU will maintain its normative discourse in order to consolidate his identity, legitimacy and value-centered position on the international system.

Keywords: *Normative power of Europe, immigration, Arab Uprisings, EU values*

* Bu makale 27-28 Eylül 2018 tarihleri arasında İstanbul’da gerçekleştirilen VI. Uluslararası Mavi Karadeniz Kongresi’nde sunulmuştur.

** Doktora Öğrencisi, İstanbul Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Ana Bilim Dalı.

Giriş

Demokrasi, hukukun üstünlüğü ve insan haklarının tesisini ilke edinen bir oluşum olarak Avrupa Birliği (AB), barış projesi olarak okunduğunda düşünsel temelleri Immanuel Kant'a kadar aktarılabilir bir tarihe sahiptir. Aynı zamanda kriz temelli bir bütünleşme ve genişleme hareketi olan AB'nin, her krizi daha fazla derinleşerek aşmaya çalıştığı gözlemlenmektedir. AB'nin hedefi hem kendi içerisinde hem de komşu coğrafyalarda "Avrupa değerleri" ile uyumlu ve Kopenhag ölçütlerini benimseyen bölgesel bir barış düzenini inşa edebilmektir.

Bölgesel bir barışı inşa sürecinin zemininde Avrupa Birliği; şiar edindiği değerlerle kural koyucu, uluslararası politikada davranış kalıplarını ve standartlarını belirleyen ve de bu standartların tanımını yapan bir aktör olarak rol üstlenmeyi hedeflemektedir. Bu bağlamda Birliğin gücünün hangi ölçütlerle değerlendirilebileceği tartışma konusudur. Avrupa'nın normatif gücü fikrinin mimarı Ian Manners bu tartışmada Birliğe fiziksel ya da ampirik değerlerle ölçülendirilmiş katı bir güç okumasından ziyade, kurallar ve Birlik değerleri ile temellendirilen düşünsel bir güç fikri ile yaklaşılması gerektiğini ifade etmiştir.¹ Manners'a göre normatif bir gücün temelleri aktörün fikri ilkelerinde aranmalıdır ve Lizbon Antlaşması ile de yasal bir zemine kavuşturulan Avrupa Birliği sürdürülebilir barış, demokrasi, insan hakları ve hukukun üstünlüğü ilkeleri ile somut bir örnek olarak karşımızda durmaktadır.

AB'nin "normatif aktör" kavramının içeriğini ne derece doldurabildiği elbette tartışmaya açık bir konudur. Normların Lizbon Antlaşması'nın ikinci maddesinde yer alıyor olması söz konusu ilkelerin üyeleritama anlamıyla uygulanabilirliğinin sağlanabileceği anlamına gelmemektedir. Nitekim AB'nin sadece bürokratlardan oluşan yeknesak bir yapı olmadığı, Birlik içinde ucu açık bir süreç olan bütünleşmenin tüm başlıklarda henüz tesis edilemediği açıktır. Birlik; Avrupa Parlamentosu'nun, üye devletlerin halklarının ve liderlerinin, Avrupa Komisyonu'nun ve zirve kararlarının oluşturduğu çok kutuplu bir yapıyı işletmektedir. Bu durum doğal olarak karar alma mekanizmasının işleyişini ve Birlik değerleri ile ilgili ortak bir tutumun geliştirilmesini zorlaştırmaktadır. Ayrıca 21. yüzyılda Birliğin ilkelerinden ödün vermesine neden olacak sınavlarla karşılaşacağı, değerleri henüz kendi içinde dahi özümseyemediği gözlemlenmektedir.

Birlik, 2009 yılında yürürlüğe giren Lizbon Antlaşması sonrasında insan hakları ve demokrasi ideasında tahribata neden olan sınavlarla yüz yüze gelmiştir. Örneğin Birlik içinde giderek yükselen aşırı sağ ve yabancı düşmanlığı nedeniyle Birlik içindeki göçmenlere gerçekleştirilen saldırılar, göçmenlerin temel hak olan "yaşam hakkı"nı tehdit eden boyutlara ulaşmıştır. Bunun yanında Birlik içinde yükselen yabancı düşmanlığının da etkisi ile, Birlik üyeleri Ku-

¹ Ian Manners, "Normative Power Europe: A Contradiction in Terms?," *Journal of Common Market Studies* 40, no. 2 (2002) 235-258.

zey Afrika ve Orta Doğu ülkelerinden gelen ve “bir insan hakkı olan göç” akışına karşı katı bir tutum sergilemiştir. 2015 yılında Avrupa’ya doğru yaşanan göç akışında AB üyelerinin katı tutumu nedeniyle iki bin kişiye yakın göçmen Akdeniz’de ve Ege’de hayatını kaybetmiştir.² Ayrıca sınır kapılarında milyonlarca göçmenin “Kale Avrupa”yı aşmasına izin verilmemesi ve üyelerce göç sorununa hala etkin bir çözüm getirilememiş olması Birliğin insan hakları nezdindeki “normatif” iddiasının tartışmaya açık kılmasıdır.

Birliği “demokrasi” başlığında norm oluşturucu kuvvetine karşı koyan diğer sınav ise Arap isyanları olmuştur. Birlik Arap isyanlarında bir normatif aktör refleksi ile baskıcı yönetimlere karşı “halk talepleri”nin yanında yer alarak demokrasi merkezli ilkesel bir tutum sergilemek yerine “kararsız” bir politika izlemiştir,³ Fransa ve Almanya gibi Birliğin taşıyıcı üyeleri halk ayaklanmalarında Arap ülkeleri ile ilişkilerinde belirli ülkelerde otoriter istikrarı önclemiştir.⁴

Bu makale, Avrupa Birliği’nin uluslararası sistemde kurumları ve hukuk sistemiyle kendine özgü (sui generis) norm oluşturucu bir aktör olduğunun altını çizmektedir. Bu çerçevede makalenin ilk bölümünde uluslararası ilişkilerde güç ideali ve Ian Manners’ın normatif güç kavramsallaştırması ele alınacaktır. Makalenin ikinci bölümünde ise Avrupa normatif güç kuramının Lizbon Antlaşması sonrasında karşılaştığı insan hakları ve demokrasi sınavları tartışılacaktır. Avrupa Birliği’nin karşılaştığı sınavlar, Birliğin normatif gücünün ve inandırıcılığının sorgulanmasına neden olmuştur. Fakat Birlik üyelerin AB değerlerini henüz hazmedememiş olması, norm oluşturucu bir Avrupa idealini ortaya koyamayacağı anlamına gelmemektedir. Çünkü AB normları, Avrupa Birliği için kimliğini, meşruiyetini ve uluslararası sistemdeki değerler merkezli konumunun pekiştirebileceği bir dayanak noktasıdır.

1. Güç Kavramı ve Uluslararası Sistemde Güç tanımlamaları

Güç kavramı özellikle realist ekolün sağladığı katkılarla beraber uluslararası ilişkiler disiplininin merkez kavramlarından biri olarak kabul edilmektedir. Bu nedenle uluslararası ilişkilerde güç kavramının derinliğine ilişkin kurucu rolün realist teorinin elinde olduğu ve devlet merkezli “güç” tartışmalarının çok boyutlu olarak realistler tarafından derinlemesine ele alındığı gözlemlenmektedir.⁵

Devletin sürekliliği için gücün önemini sık sık vurgulayan ve uluslararası politika çözümlerinin merkezine yerleştiren Hans Morgenthau politika-

2 Missing Migrants, “Total of Deaths Recorded in Mediterranean from 2014 to 2018”, <https://missing-migrants.iom.int/region/mediterranean> (31 Temmuz 2018).

3 Sally Khalifa Isaac, “Europe and the Arab Revolutions: From a Weak to a Proactive Response to a Changing Neighborhood,” *KFG Transformative Power of Europe*, Working paper, 2012.

4 Hassan Oz, “Undermining the Transatlantic Democracy Agenda?: The Arab Spring and Saudi Arabia’s counteracting Democracy Strategy,” *Democratization*, Vol. 22, No. 3 (April 16, 2015): 491,

5 Oktay F. Tanrısever, “Güç,” in *Devlet ve Ötesi: Uluslararası İlişkilerde Temel Kavramlar*, ed. Atilla Eralp (İstanbul: İletişim Yayınları, 2012): 53.

yı bir güç mücadelesi olarak betimlemiş fakat güç kavramı üzerine açık bir tanımlama yoluna gitmemiştir. Morgenthau gücün; insanın, diğer insanların düşünceleri ve hareketleri üzerinde oluşturduğu etki olduğunu ifade etmektedir.⁶ Morgenthau'ya göre siyasal manada güç ise; gücü ifa eden ile (*who exercise it*) güç ifa edilen (*whom it is exercised*) siyasal aktörler arasındaki psikolojik ilişkidir.⁷ Bununla birlikte sistem yaklaşımının önemli yazarlarından K.J. Holsti'de Morgenthau'nun yaklaşımını bir adım ileriye taşıyarak gücün sadece A devletinin B devletini bir şey yapmaya zorlaması değil; aynı zamanda B'nin bir şeyi yapmaya devam etmesini yahut yapmamasını sağlaması olarak da ifade edilebileceğini eklemiştir.⁸

Davranışsalcılar güç kavramının göstergelerini hesaplayarak sınanabilir bilimsel ölçütlerle güç hakkında genellemeler yapmaya çalışmış fakat nesnel bir güç tanımı ortaya koyamamışlardır. Bu noktada güç kavramının hesaplanmasında girdilerin, yani değişken sayısının çok fazla olması, değişkenlere ilişkin tüm girdilere sahip olunamaması, dışsal faktörlerin etkisi gibi birçok neden güç kavramının niceliksel olarak ölçümünü olanaksız kılmıştır.⁹ Nitekim Davranışsalci okulun öncülerinden James Rousenau asıl problemin gücün uluslararası ilişkiler tartışmalarının merkezine kabul edilmesinde olduğunu savunmuştur.¹⁰

Soğuk Savaş döneminin giderek güç kaybettiği yıllar olan 80'lerle birlikte çoğulcu okumalar uluslararası ilişkilerdeki güç mücadelesinin sadece devletin maddi gücü üzerinden okunmasını yetersiz bulmuşlar, ayrıca bir güç göstergesi olan silahları da Soğuk Savaş'ın sona ermesi ile birlikte sistemin değişen koşullarında tâli bir faktör olarak kabul etmişlerdir. Bu bağlamda uluslararası ilişkiler disiplininde değişen ve karmaşık bir hal alan dünya düzeniyle birlikte "bir devletin gücü" başlığı altında tartışabilecek girdilerin çok olması, aynı zamanda "güç" kavramını yeniden ele alan okumaların da karşımıza çıkmasını sağlamıştır. Kavrama İngiliz Okulu, Eleştirel Teori, Feminist Kuram, ve Yeşiller gibi birçok bakış yeni eleştiriler getirmiş ve kavramı yeniden yorumlamıştır. Dolayısıyla günümüzde "güç" kavramının çok boyutlu olarak ele alındığı gözlemlenmektedir. Normatif güç kavramı da bu zincir içinde Avrupa Birliği'nin uluslararası sistemdeki konumunu anlamak amacıyla oluşturulmuş ve Avrupa Birliği literatüründe tartışılmaya başlanmıştır.

6 Hans Morgenthau, *Politics among Nations: The Struggle Power and Peace* (New York: Alfred A. Knopf, Inc, 1948): 13.

7 A.e., s.14.

8 Kalevi Jaakko Holsti, "The Concept of Power in the Study of International Relations," *Background* 7, no. 4 (1964): 180-182.; Aktaran: Tayyar Arı, A.g.e., s.83

9 A.g.e., Devlet ve Ötesi, s.59-60

10 James Rosenau, uluslararası politika analizinde güç kavramı yerine tanımlanabilirliği ve anlaşılabilirliğinin daha kolay olduğunu savunduğu "hesaplanmış kontrol" kavramını öne sürmüştür.

2. Normatif Güç Kavramı ve Avrupa Birliği’nin Normatif Gücü

Norm, sözlük anlamıyla “uyulması gereken kural, önceden belirlenmiş kalıp” manasına gelmektedir.¹¹ Normlar; buyurucu, yasaklayıcı ve bu bağlamıyla da sosyal davranışı düzenleyici, yükümlülük doğurucu ve şekillendiricidirler.¹²

Normatif sözcüğü ise “davranışın kalıplarını, standartlarını ve tanımlı yapan, olması gerekeni ortaya koyan” anlamında kullanılmaktadır. Norm, uluslararası politik sistemde bir rica, dilek ya da öğüt sözcüğü değildir; normun tipik özelliği emredici olmasıdır. Bu durum aykırılık halinde yaptırım uygulayabilme olanağını ve koşulunu da göstermektedir. Ayrıca norm sebep, amaç ve dayanakları ile “olması gereken”e yöneliktir.¹³

Bu bağlamda uluslararası ilişkiler literatüründe normlar var olan ya da yeni meydana gelen birçok meseleye cevap verebilen bir ölçek haline gelmiştir. Normlar uluslararası ilişkilerde farklı davranışların birbirine benzeşmesini sağlayarak yapı, aktör ve eylem arasındaki ilişkide ortaya çıkan sayısız soruya cevap olmuştur. Normlar aktör davranışıyla ilgilidir ve eylemlerin belirli prensipler etrafında şekillendirilmesini öngörürler.¹⁴ Günümüzde uluslararası ilişkilerdeki değişimler sert gücün dağıtımından öte; fikirleri, değerleri ve uyulması gereken kurallar bütünlerini karşımıza çıkarmaktadır. Normlar haklar ve görevler bağlamında tanımlanmış davranış kalıplarıdır; inşa edici ve yol göstericidirler. Normlar yolun kuralarını (rules of the road) çizerler ve böylelikle aktörün kimliğini resmederler. Aynı yolda bulunan devletlerin aynı norm üzerinde hareket etmesi, devletlerin dış politika manevralarında koordinasyonun sağlanmasını ve bütüncül bir iradenin ortaya konulabilmesini mümkün kılmaktadır.¹⁵

Bu çerçevede normların bütünlüğünü sağlayan dört unsur bulunmaktadır. Bunlardan birincisi normların aktör davranışının tutarlılığını sağlayarak aktör davranışlarına yön verebilmesidir. İkincisi ise aktörün rasyonel kararlarına uygun olabilmesi ve aktörün norm-eğilimli (*rule-like*) davranabilme kabiliyetine imkan sağlanabilmesidir. Bu boyutuyla norm bir aktör için aynı zamanda bir motivasyon aracıdır. Üçüncüsü ise normun yaptırım uygulayabilme kapasitesidir. Yaptırım yetkisine sahip bir normun kendine bağlı aktörlerin davranışlarını şekillendirebilecek bir güce de sahip olduğu söylenebilir. Dördüncüsü ise normun normatifliğidir. Norm bir fikirdir, adil olma ve ahlaki endişelerle

11 Türk Dil Kurumu, “Norm,” *Büyük Türkçe Sözlük*, n.d., <http://www.tdk.gov.tr>.

12 Robert C. Ellickson, “The Evolution of Social Norms: A Perspective from the Legal Academy,” in *Social Norms*, ed. Michael Hecter ve Karl-Dieter Opp (New York: Russell Sage, 2001): 35.; Aktaran, Hüsrev Tabak

13 Yasemin Işıktaç, *Hukuk Başkangıcı* (İstanbul: Filiz Kitabevi, 2015): 142-145.

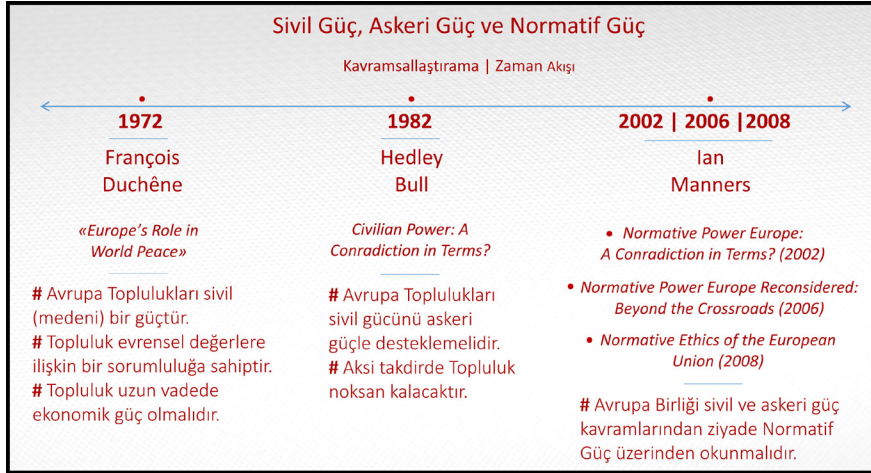
14 Hüsrev Tabak, “Normlar, Uluslararası İlişkiler ve Dış Politika,” in *Dış Politika’da Sosyolojik Unsurların Rolü*, ed. Ertan Efeğil (İstanbul: Gündoğan Yayınları, n.d.): 149-50.

15 Annika Björkdahl, “Norms in International Relations: Some Conceptual and Methodological Reflections,” *Cambridge Review of International Affairs* 15, no. 1 (April 28, 2002): 14-16, <https://doi.org/10.1080/09557570220126216>.

meydana gelir; bu endişelerin kaynağında uluslararası sistemin geçirdiği tarihsel evrim yatmaktadır.¹⁶

Normatif güç ise birimlerin yükümlülükler, yetkiler, yaptırımlar, sorumluluklarla; neler yapılacağı, neler yapılabileceği ya da nelerin yapılması gerektiği üzerine karar verebilen güçtür.¹⁷ Normatif güç kavramı kökleri François Duchêne'in 1972 yılında AB'yi bir sivil güç olarak tanımladığı makalesine dayanmaktadır. Duchêne, AB'nin uluslararası politikada genel bir sorumluluk hissi içinde hareketini vurgulamış, nüfuz ve eylemlerini "medenileştirme" misyonu bağlamında sivil bir form üzerinden okumuştur. Duchêne AB'nin bu tutumunun uzun vadede bir ekonomik güç çıktısıyla pekiştirilmesi gerektiğini vurgulamıştır.

Duchêne'in makalesinden on yıl sonra Hedley Bull ise Duchêne'e atfen 1982 yılında kaleme aldığı "Sivil (Medeni) Güç" başlıklı makalesinde Duchêne'in sivil güç okumasının askeri güçle desteklenmesinin şart olduğunu vurgulamıştır.¹⁸ Bull, makalesinde Avrupa Topluluklarının askeri güçte etkin olmadığını ve kendi kendine yetemediğini savunmuştur. Oysa normatif güç kavramının mimarı olan Ian Manners, Topluluğun Soğuk Savaş döneminde askeri bir güç politikası izleyebilmesini hayal bile edilemez olarak ifade etmiştir.

Görsel 1: Normatif Güç Literatürünün Tarihsel Hafızası

Manners'a göre 1954 yılında Fransa'nın Avrupa Savunma Birliği planını reddetmesiyle 1991 yılında AB Antlaşması'nın imzalanmasına kadar Birliğin

16 Paul F. Goertz, Gary & Diehl, "Toward a Theory of International Norms: Some Conceptual and Measurement Issues," *Journal of Conflict Resolution* 36, no. 4 (1992): 636–38.

17 Nir Oren & Michael Luck & Simon Miles, "A Model of Normative Power," in *Proc. of 9th Int. Conf. on Autonomous Agents and Multiagent Systems (AAMAS 2010)*, (Canada, 2010): 2, <https://pdfs.semanticscholar.org/9cac/4f27dc1764423f56cf924ea12df4ef04a67c.pdf>.

18 Hedley Bull, "Civilian Power Europe: A Contradiction in Terms?," *Journal of Common Market Studies*, 21(2), 149–170.

askeri boyutu bir tabu olarak kalmıştı. Antlaşma ile birlikte antlaşmanın üç sütunundan biri olan Ortak Dış ve Güvenlik Politikası ile bu sorun aşılmaya çalışılmış fakat sonraki 7 yıl Avrupa Birliği için savunma alanında bir hayal kırıklığı idi.¹⁹

Dolayısıyla normatif güç kavramının mimarı **Ian Manners**, Bull ve Duchêne’in AB’nin gücüne ilişkin okumalarının Sovyetler Birliği’nin çöküşüyle geçersiz olacağını savunmuştur. Güç artık “yeni dünya düzeni”nde sayısal verilerle ölçülebilir bir şey değildir. O zaman AB’nin dünya politikasındaki yerini daha iyi anlayabilmek için güç kavramı gücün ampirik değerleri” ile değil, tarihi devrimlerin bize söylediği üzere “fikirlerin ve normların” gücü üzerine – başka bir deyişle, normatif güç ile anlaşılacaktır.²⁰

	Sivil Güç	Askeri Güç	Normatif Güç
Carr	Ekonomik	Askeri	Fikri, Düşünsel
Galtung	Kazançlı-Verimli	Cezalandırıcı	İdeolojik
Manners	Sivil Enstrümanları Kullanabilme Kabiliyeti	Askeri Enstrümanları Kullanabilme Kabiliyeti	Kural Oluşturan Kavramları Şekillendirme Kabiliyeti

Tablo 2: *Sivil, Askeri ve Normatif Güç*²¹

Normatif güç fiziksel ya da maddeye dayalı bir güç olmaktan öte, normlarla temellendirilen düşünsel güçtür. Normatif gücün temelleri özellikle Birleşmiş Milletler’de karşılaştığımız uluslararası oydaşmalarla, anlaşmalarla ya da antlaşmalarla birlikte bir uluslararası meşruiyet eşliğine sahip olan ilkelerde uzlaşılabilir kapasitesinde aranmalıdır. AB’nin şiar edindiği bu ilkeler Helsinki Nihai Anlaşması (*Helsinki Final Act*) ile birlikte BM antlaşması, Paris Bildirgesi (*Paris Charter*), İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi gibi esas metinlerde yasal düzleme dökülmüştür. Bu metinler, sürdürülebilir barışın, özgürlüğün, demokrasinin, insan haklarının ve hukukun üstünlüğünün yaygınlaşması için temel metinler olmuştur.²²

¹⁹ Ian Manners, *Normative Power Europe*, s.237.

²⁰ A.e., s.238.

²¹ A.e., s.240.

²² A.e., s.3.; İlgili metinden esinlenerek kaleme alınmıştır.

İlke	Resmi Zemini
Barış	Schuman Deklarasyonu (1950), AKÇT Antlaşması'nın Girişi (1951), Roma Antlaşması'nın Girişi (1957)
Hürriyet	Roma Antlaşması'nın Girişi (1957), AB Antlaşması'nın Girişi (1991), AB Antlaşması'nın 6 maddesi
Demokrasi	Avrupa Birliği Antlaşması'nın 6 maddesi
Hukukun Üstünlüğü	
İnsan Hakları ve Temel Özgür.	
Birlik içinde siyasal alanda işbirliği	Avrupa Birliği Antlaşması'nın 177. maddesi
Ortak dış politika ve güvenlik	Avrupa Birliği Antlaşması'nın 11. maddesi
Serbest ticaretin tesis edilmesi	Kopenhag Ekonomik Kriterleri (1993)

Tablo 3: Birlik Değerlerinin Yasal Zemini²³

Avrupa Birliği ise geçmiş 60 yıl içinde uluslararası sistemde kural oluşturuca metinlerini bildiriler, antlaşmalar, siyasalar, kriterler ve şartnamelerle inşa etmiştir. Birlik normlarının üye ve aday ülkelerde uygulanması için yaklaşık 90.000 sayfayı bulan müktesebatın; ötesinde AB hukukunun kabulünü esas kılmıştır. Bu bağlamda idam cezasının üye ve aday devletler tarafından kaldırılması bir AB normunun zamansal süreçte kademeli olarak ulusal hukuku nasıl dönüştürdüğünün kanıtı olmuştur.

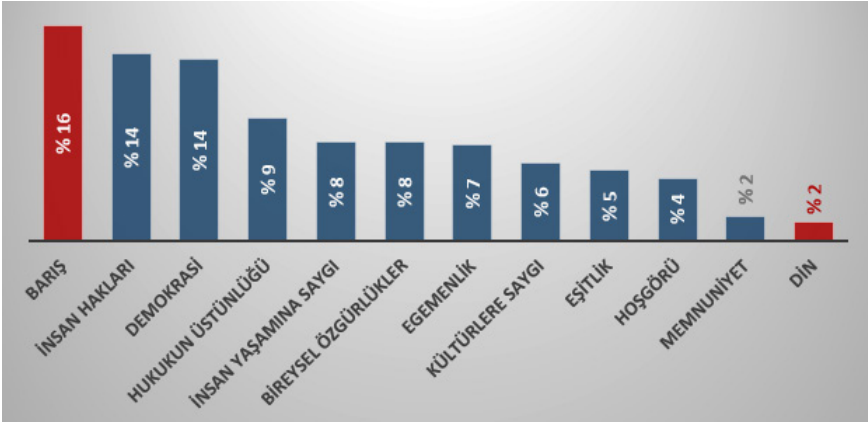
Kurucu İlkeler	Görevler ve Planlar	Statik Kurumlar	Temel Haklar
Barış	Sosyal Güvenlik	Demokrasi Güvencesi	Saygınlık
Demokrasi	Ayrımcılık Yasağı	Hukukun Üstünlüğü	Özgürlükler
İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklere Saygı	Sürdürülebilir Gelişim	İnsan Hakları	Eşitlik ve Dayanışma
Hukukun Üstünlüğü		Azınlıkların Korunması	Vatandaşlık ve Adalet
Yasal Zemini:	Yasal Zemini:	Yasal Zemini:	Yasal Zemini:
AB Antlaşması	Roma Ant. 2. madde	Kopenhag kriterleri	Avrupa Birliği Temel Haklar Şartı
6. Madde	AB Ant. 6. ve 13. madde	(Temmuz 1993)	

Tablo 4: AB'nin Normatif Temelleri²⁴

Nitekim Avrupa halkları arasında 2017 yılında Eurobarometer tarafından 77.000 üzerinde gerçekleştirilen kamuoyu araştırmasında da Birliğin, üye halkları tarafından da “Birlik değerleri” eksenin de tahayyül edildiğinin altı çizilmektedir.

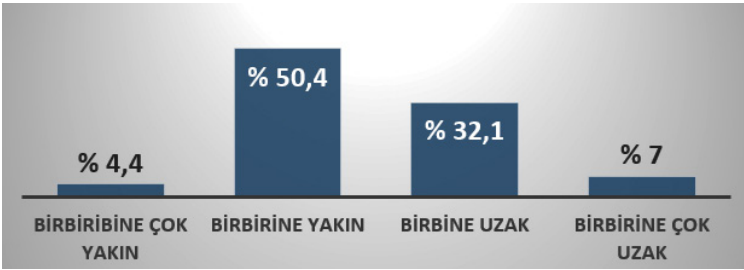
²³ Ian Manners, Normative Power Europe: A Contradiction in Terms, s.242.

²⁴ A.e., s. 243.

Görsel 2: Eurobarometer, “Sizce AB’yi Tanımlayan 3 önemli değer nedir?”²⁵

Eurobarometer araştırmasında “Sizce AB’yi tanımlayan 3 Önemli Değer Nedir?” sorusunu cevaplayan katılımcıların büyük bir çoğunluğunun AB’yi tanımlayan değerlerin; AB normlarının temellerini oluşturan barış, insan hakları, demokrasi ve hukukun üstünlüğü olduğunu vurguladığı gözlemlenmiştir. Araştırmada zaman zaman “Hristiyan kulübü” olarak eleştiriler getirilen Birliğin, AB halklarınınca dini motifler üzerinden okunmadığı görülmüştür.

Görsel 3: Eurobarometer, “AB üyeleri, AB değerlerinde birbirine ne kadar yakın?”²⁶

Bunun yanında Eurobarometer’in aynı araştırmasında katılımcılar “AB Değerlerinde AB Üyeleri Birbirlerine Ne Kadar Yakın?” olduğu sorusunda %50,4 oranla birbirine yakın cevabını vermişlerdir. Her iki araştırma da Birlik

25 “Eurobarometer 87.3,” *GESIS Data Archive*, ZA6863 Data File Versiyon (2017). https://search.gesis.org/research_data/ZA6863

26 A.e.

değerlerinin AB halkları nezdinde de toplumsal bir zemine sahip olduğu, Birlik normlarında üyeler arasında yakınsama sağlanabildiği gözlemlenmektedir.

Bununla birlikte normatif güç kavramına uluslararası ilişkiler yaklaşımlarından çeşitli eleştiriler getirilmektedir. Bu eleştirilerin ortak noktası Birliğin norm ihracında ikinci bir gündeme sahip olduğu iddiası ve Birlik değerlerinin henüz Birlik içinde de yeterince içselleştirilmediği görüşü üzerinedir. Realistlere göre Birlik kendi normlarını ve sistemini ihraç ettiği kendine uyumlu devletler zinciri ile bölgesinde bir ahengi sağlamaya çalışmaktadır. Birlik böylece kendi güvenliği için risk düzeyi yüksek istikrarsız coğrafyalara karşı tampon bölgeler oluşturabilecektir.²⁷ Yapısalcılar ise AB'nin normatif söylemleri ile kural oluşturucu bir yapı olarak aslında kimliğini ihraç ettiği iddiasının altını çizmektedir. Yapısalcılara göre Avrupa muhafaza ettiğini iddia ettiği “demokrasi, insan hakları ve hukukun üstünlüğü” gibi değerlere ilişkin bir hafızaya sahiptir ve bu hafıza ile bir değerler misyonunu yüklenmeye çalışmaktadır. Ayrıca AB'nin normatif gücünün, refahın ve barışın somut bir örneği olarak var olması Birliğin üyelerini de motive etmektedir.

Karşılıklı-Bağımlılık yaklaşımı ise AB'nin özellikle norm ihracının somut yüzü olan komşuluk politikası yoluyla; AB'ye komşu devletlerin AB ve üyeleri ile asimetrik ve hiyerarşik bir ilişki modeli kurmaya zorlandığının altını çizmektedir. Ayrıca karşılıklı-bağımlılıkçılara göre Birlik “sahiplendiği medenileştirme misyonuyla” emperyal düzenini devam ettirerek çevrenin çevre olarak kalmasını sağlayabilecektir. Birlik böylece sağladığı ekonomik fayda ile çekirdeğin (merkezin) çevreden beslenmesini sürekli kılmaya çalışacaktır. Birlik bir imparatorluk gibi davranarak çevreyi kendisine bağlamasıyla güvenlik endişelerini bastırmakta ve çevreden ekonomik çıkarlarını sağlamaktadır.

3. Avrupa Birliği'nin Normatif Duruşu Bağlamında İnsan Hakları ve Demokrasi Pratiğinde Sınavları

Avrupa Birliği her ne kadar insan hakları merkezinde geliştirmeye çalıştığı siyasi ve hukuki değerleri yasal zeminde işletmeye çalışsa da Birlik içinde ve dışında normatif değerlerin pekişmesine karşı güçlü bir dirençle de karşılaşmaktadır. Birlik dış politikasında tek sesliliğin henüz sağlanamamış olması sınır ötesinde yaşanan insani gelişmelerde Birliğin belirsiz bir tutum sergilemesine neden olmaktadır. Bunun yanında Birlik içinde temel insan hakkı olan “yaşam hakkını” tehdit ederek Birliğin değerleri ile tezat oluşturan gelişmelerle karşılaşabilmektedir. Bu durum Birlik değerlerinin üye devletlerin halkları tarafından henüz yeterince özümsemediğini göstermektedir.

27 Raffaella A. Del Sarto, “Normative Empire Europe: The European Union, Its Borderlands, and the Arab Spring,” *Journal of Common Market Studies* 54, no. 2 (2016): 222.

3.1. Birlik Üyesi Ülkelerde Yükselen Aşırı Sağ ve Birliğin Göç Sınarı

Dominique Schnapper’ın “öteki” ile ilişkiyi ele aldığı kitabında²⁸ insanların durumları gerçekmiş gibi tanımlamasının, durumların sonuçları bakımından da bir gerçeklik doğuracağını ifade etmektedir. Yani Deniz Ülke Arıboğan’ın da ifade ettiği üzere “algı gerçektir.” İnsanlar kendilerini tehdit altında hissetmekte ve korkabilmektedir. Korku öfkeyi, öfke ise korkuyu beslemektedir. Nitekim her iki duygu da politikacılar tarafından istismar edilerek araçsallaştırılabilecek duygulardır.²⁹

20. ve 21. yüzyılda özellikle Kuzey Afrika ülkelerinden ve yakın doğudan yoğun göç olan Avrupa, “öteki” ile karşılaşmanın beraberinde getirdiği reaksiyonla, zaman zaman göçmen nüfusun yaşam hakkını tehdit eden yabancı düşmanlığının da yükselişine sahne olmuştur. Göç olgusu, Birlik içindeki bazı ülkelerde yabancı düşmanlığını tetiklemiş; demokrasi hafızasının çok uzun yıllara dayandığı ülkelerde bile antidemokratik bazı uygulamalara neden olan aşırı sağ popülizmi Avrupa toplumunda yükseliş geçmiştir.

Birliğin önde gelen ülkelerinden olan Fransa’da Jean Marrie-Le Pen yıllarca antisemitik ve aşırı sağ savunan söylemleri ile toplum nezdinde belirli bir zemin bulmuş fakat Fransa siyasetinde marjinal bir hareket olarak kalmıştır. Buna karşın Fransa’da aşırı sağın önemli isimlerinden olan Marine Le Pen’in ise Ulusal Cephe Partisi’nin başına geçmesiyle 2011 yılında ve 2017 yılındaki Başkanlık seçimlerinde %35’lik bir oranla dikkate değer bir yükseliş göstermiştir. Marine Le Pen’in göçmenlere, Müslümanlara, Yahudilere, kısacası Fransa’da öteki olarak kabul ettiği tüm kesimlere karşı dile getirdiği keskin söylemin Fransa kamuoyunda tahmin edilenden öte destek bulması, AB vizyonunun Birlik üyelerinde bile güç kaybetmeye başladığını göstermiştir.³⁰

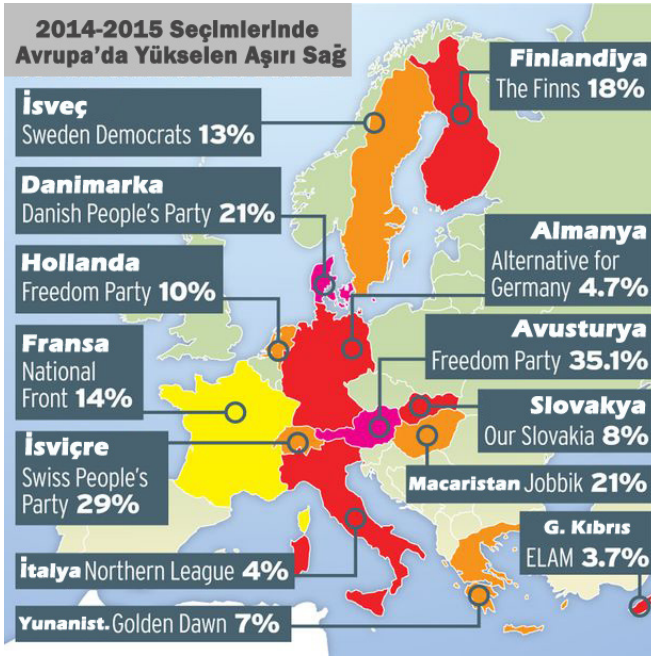
Avrupa çapında gerçekleştirilen seçimler Birlik ölçeğinde ve ulusal düzeyde aşırı sağın nüfuz alanını genişlettiğinin önemli işaretçisi olmuştur. Bunun yanında Avrupa Parlamentosu’nda da aşırı sağ eğilimli siyasetçilerin hızlı bir şekilde artış göstermesi Birliğin “Avrupa Barışı” merkezli tutumunu tehdit etmiştir.³¹

28 Bkz. Dominique Schnapper, *Sosyoloji Düşüncesinin Özünde Öteki İle İlişki* (İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 1998).

29 Deniz Ülke Arıboğan, *Duvar: Tarih Geri Dönüyor* (İstanbul: İnkılap Yayınları, 2017): 75.

30 A.e., s.77.

31 Thomas Greven, “The Rise of Right-Wing Populism in Europe and the United States: A Comparative Perspective” (Washington, DC, 2016): 1, http://www.fesdc.org/fileadmin/user_upload/publications/RightwingPopulism.pdf.

Görsel 2: 2014-2015 Seçimlerinde Avrupa'da Yükselen Aşırı Sağ³²

Özellikle ülkelerinde aşırı sağın önde gelen partileri olan Almanya'da Alternatife für Deutschland, Fransa'da Front National, Macaristan'da Jobbik, Avusturya'da Freiheitliche Partei Österreichs'in ciddi bir yükseliş göstermesi Birliğin homojen Avrupa motivasyonunun inandırıcılığını kaybetmesine neden olmuştur. Halkların, Birlik ile benzer resimleri çizmemesi, aksine Avrupa Parlamentosu içinde Avrupa-şüphecilerin giderek artış göstermesi Avrupa'nın "normativite" hedefini kıran başlıca gelişmeler olmuştur.

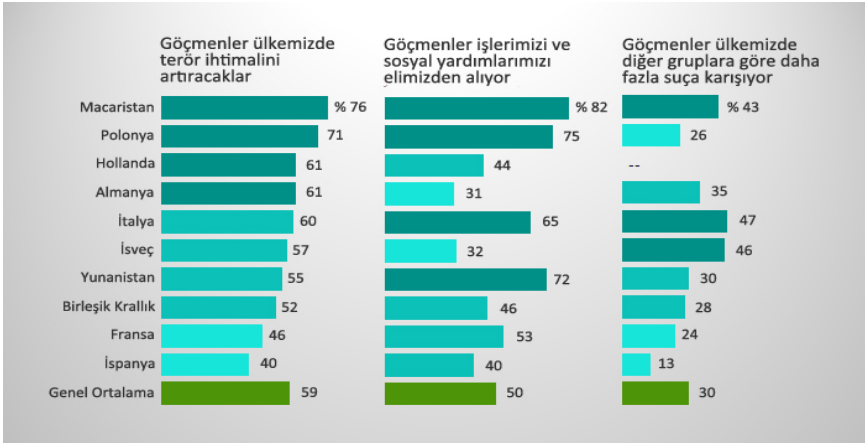
Bunun yanında Almanya ve Fransa gibi Birliğin önde gelen üyeleri içinde aşırı sağ partilerin üyelerince göçmen evlerine karşı gerçekleştirilen kundaklamalar özellikle 2010'lu yıllarda artış göstermiş, sadece Almanya'da 2016 yılında her gün yaklaşık 10 farklı nefret saldırısı kayda geçmiştir.³³ Uluslararası bir anket kuruluşu olan PEW'e göre ise Avrupalıların büyük çoğunluğu göçmenlerin kendi coğrafyalarında "terörizmin artışı"na neden olduğunu düşünmekte, göçmenleri "Avrupalıların kendi işlerini, sosyal yardımlarını elinden almakla ve ekonomik külfetle" suçlamaktadır.³⁴

32 The Muslim News, "Pre-crime and Punishment: Meaning of counter-terrorism measures," (2007) <http://muslimnews.co.uk/newspaper/comment/pre-crime-punishment-meaning-counter-terrorism-measures/>

33 BBC News, "Germany Hate Crime: Nearly 10 Attacks a Day on Migrants in 2016," BBC News, 2016, <http://www.bbc.com/news/world-europe-39096833>.

34 Peter Yeung, "Refugee Crisis: Majority of Europeans Believe Increased Migration Raises Terror

Eurobarometer’ın 2015 yılında gerçekleştirdiği “AB’de Ayrımcılık” başlıklı araştırmanın sonuçlarına göre Birlik içinde ayrımcılık çeşitleri içinde en çok %64 oranla “etnik kökenli ayrımcılık” ile karşılaşmaktadır. Üstelik bu oran 2012 yılında gerçekleştirilen aynı araştırmaya göre 8 puanlık artış göstermiştir.³⁵ Ayrıca PEW’in 2016 yılında gerçekleştirmiş olduğu araştırmaya göre özellikle Macaristan, Polonya, İtalya ve Yunanistan’da göçmenlerin terör ihtimallerinin artışına neden olacağını düşünen katılımcıların sayısı oldukça yüksektir. Bunun yanında Birlik içindeki katılımcılar göçmenlerin işlerini ve sosyal yardımlarını ellerinden alacaklarını düşünmektedir.

Görsel: Avrupa’da Göçmen Algısı, PEW (2016)³⁶

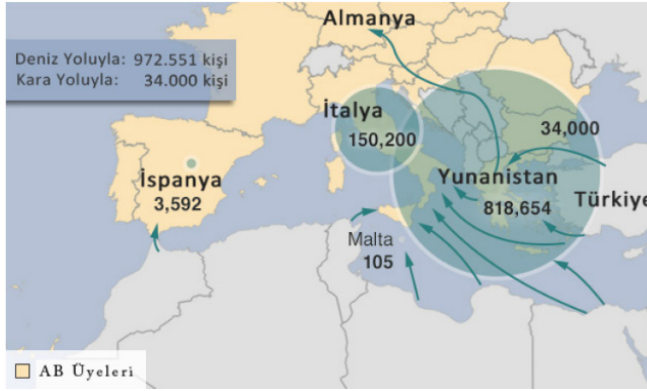
Birlik ölçeğinde gözlemlendiğinde Birlik üye ülkelerine gerçekleşen göç akışı ile Birlik içindeki aşırı sağ partilerin yükselişin doğru bir orantıya sahiptir. Oysa göç, öncelikli olarak bir insan hakkıdır. İnsanlar hayatlarını sürdürebilmek için; ekonomik ve daha ötesi hayati gerekçelerle yurtlarından uzak yahut yakın coğrafyalara süreli yahut sürekli olarak göç edebilme hakkına sahiptir. Örneğin 2010 yılında ortaya çıkan Arap isyanları ile birlikte uluslararası ilişkiler ve insanlık tarihi yeni bir göç sınavıyla karşı karşıya kalmış, İsyancılarla Suriye’de meydana gelen iç savaş sonucunda İkinci Dünya Savaşı’ndan günümüze yaşanan en büyük göç akınıyla yüz yüze gelinmiştir.

Threat, Survey Says,” The Independent, 2016, <https://www.independent.co.uk/news/world/europe/refugee-crisis-asylum-seekers-europe-terrorism-terror-threat-brexite-immigration-migrants-a7132256.html>.

35 European Commission, “Special Eurobarometer 437: Discrimination in the EU in 2015” (Brussels, 2015), <https://doi.org/10.2838/499763>.

36 Richard Wike, Bruce Stokes, and Katie Simmons, “Europeans Fear Wave of Refugees Will Mean More Terrorism, Fewer Jobs,” Spring 2016 Global Attitudes Survey | Q51a-c, 2016, <http://www.pewglobal.org/2016/07/11/europeans-fear-wave-of-refugees-will-mean-more-terrorism-fewer-jobs/led-chart-1/>.

Siyasi istikrarsızlık, yükselen şiddet ve terör nedeni ile Suriye ve Irak'tan yaklaşık 6 milyon kişi ülkesini terk etmek zorunda kalmıştır. Göç etmek zorunda kalan sığınmacılar Türkiye, Lübnan, Ürdün gibi çevre ülkelere iltica etmiştir. Fakat bu ülkelerde yeterli insani yaşam koşullarına erişemeyen sığınmacıların bir kısmı, 2015 yılı itibariyle mülteci statüsüne sahip olabilmek umuduyla Avrupa ülkelerine göç etmeye başlamıştır. Göç güzergâhı Libya-İtalya hattından Türkiye-Yunanistan hattına taşınmış ve 2015 göçünde³⁷ Avrupa ülkeleri yaklaşık 1 milyon sığınmacı ile "mücadele etmiştir."³⁸

Görsel 3: Avrupa Ülkelerine Göç Akışı, 2015³⁹

Avrupa Birliği ise 2015 yılının nisan ayında Akdeniz sularında yaklaşık 1000 kişinin hayatını kaybettiği facianın ardından Birlik düzeyinde göç yönetimini yeniden masaya yatırmıştır. Avrupa Birliği Komisyonu göç başlığını ele aldığı zirvesinde akınlar, stoklar ve göç güzergâhlarına odaklanan göç politikalarından ziyade, insan merkezli uygulamaların hayata geçirilmesi gerektiğinin altını çizmiştir. Zirvede Komisyon Başkanı Jean-Claude Juncker üye devletlerin bir göçmen kota sistemine sahip olması için mücadele etmiştir. Fakat oluşturulan eylem planının AB üye ülkeleri nezdinde bağlayıcı olmaması ve özellikle Polonya, Çek Cumhuriyeti, Slovakya gibi doğu Avrupa ülkelerinin kota sistemi kabul etmemesi nedeniyle nüfusu 500 milyonu aşan Birlik, sadece 32 bin sığınmacının AB ülkeleri arasında paylaşılması hususunda uzlaşılabilmiştir.

37 Kuzey Afrika ve Orta Doğu ülkelerinden Avrupa'ya doğru olan 2015 göç akışının büyük çoğunluğunu Afganlar, Iraklılar, Pakistanlılar ve Kuzey Afrikalılar oluşturmuştur. Bunun yanında iç savaş sonrası Türkiye'ye göç eden yaklaşık 300.000 göçmen de 2015 Avrupa göçüne katılmıştır; Selim Vatandaş, "Yusuf Adıgüzel ile Avrupa'ya Göç ve Suriyeli Göçmenler Üzerine Mülakat" (2016).

38 Selim Vatandaş, "Avrupa'ya Göçmen Akışı ve Türkiye'de Göç Politikaları," Bilgi Analiz (İstanbul, 2016).

39 A.e., s.12.

3.2. Birliğin Demokrasi Sınavındaki Tutumu: Arap İsyanları

2011 yılında başlayan ve birbiri ardına gelen Arap isyanları Tunus, Cezayir, Lübnan, Ürdün, Fas, Yemen, Suudi Arabistan, Mısır, Suriye, Irak, Libya, Kuveyt gibi Kuzey Afrika ve Orta Doğu olarak adlandırılan coğrafyada birçok ülkenin siyasetini derinden etkilemiştir. İsyanlar Tunus dışında akamete uğramış; Yemen, Libya ve Suriye’de parçalanmış iktidarların mücadeleleri iç savaşa neden olmuştur. Arap isyanları sürecinin kuzey Afrika ve Orta Doğu coğrafyasının siyasal işleyişini ne derece etkilediği tartışmaya açıktır fakat Arap isyanlarının uzun bir süreç olduğu ve bölgenin dönüşümünün henüz tamamlanmadığı ifade edilmektedir.

Avrupa Birliği’nin Arap isyanları coğrafyasına yaklaşımında ip uçları sağlayan kilit unsur Avrupa Komşuluk Politikası’dır. Avrupa Komşuluk Politikası, Birlik tarafından 2004 yılında hayata geçirilmiştir. Komşuluk Politikası ile Birliğe yakın komşu olan ve Birliğe aday olma statüsünde olmayan 16 ülke⁴⁰ ile ilişkilerin güçlendirilerek karşılıklı refah, istikrar ve güvenliğin sağlanması hedeflenmiştir. Halihazırda Komşuluk Politikası ile Birlik, komşu ülkelerle “refah ve iyi komşuluk ilişkilerinin egemen olduğu, Birliğin temelinde yer alan değerler üzerinde yükselen, işbirliği temelinde yakın ve barışçıl ilişkilerle özdeşleştirilen özel bir ilişki” kurmaya çalışmaktadır.⁴¹

Birlik 2003 yılında yayımladığı Avrupa Güvenlik Stratejisi belgesinde güçlü bir uluslararası toplumun, onu meydana getiren hükümetlerin niteliğine bağımlı olduğunu ifade etmiştir. Birliğe göre, Birlik güvenliğinin sağlanması için en önemli şart; dünyanın iyi yönetilen demokratik devletlerden meydana gelmesini mümkün kılabilir. Bu nedenle Birlik prensiplerine göre iyi yönetişimin yaygınlaşması, sosyal ve siyasal reformların desteklenmesi, yolsuzlukla mücadele edilmesi, gücün kötüye kullanılmasının engellenmesi ve hukukun üstünlüğünün tesisi, insan haklarının korunması uluslararası düzenin sağlamlaştırılması için en iyi yoldur.⁴²

Bu bağlamda AB’nin normatif bir tutumla Avrupa Komşuluk Politikası çerçevesinde “demokrasi ihracı” hedefi, 2011 yılında Orta Doğu ve Kuzey Afrika (MENA) coğrafyasında Arap isyanlarının meydana gelişi ile ciddi bir sınav vermiştir. Birlik 2011 yılında Tunus ve Mısır’da başlayan protestolarda kısa bir tereddüdün ardından 31 Ocak 2011 tarihinde AB Dış İlişkiler Konseyi’nin toplanması ile Tunus ve Mısır halklarının “demokratik özlemine” olan desteğini açıklamıştır. Hemen sonrasında bölgede geçiş sürecinin sağlanabilmesi

40 Bu ülkeler Azerbaycan, Beyaz Rusya, Cezayir, Ermenistan, Filistin, Gürcistan, Fas, İsrail, Libya, Lübnan, Mısır, Moldova, Suriye, Tunus, Ukrayna ve Ürdün’dür.

41 Yeliz Şahin, “AB’nin Dış Politika Gündemindeki En Önemli Konu Komşuluk Bölgesi,” İKV Değerlendirme Notu (İstanbul, 2015): 4, http://www.ikv.org.tr/images/files/ikv_degerlendirme117.pdf.

42 Council of the European Union, “European Security Strategy: A Secure Europe in a Better World,” 2003, <https://publications.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/d0928657-af99-4552-ae84-1cbaaa864f96/language-en>.

için bir ekonomik paket geliştirilmiştir. Dönemin Dış Politika Yüksek Temsilcisi Catherine Ashton Şubat 2011’de Tunus’u ziyaret etmiş ve ziyaretinde “Biz Demokrasi yolunda Tunus’un en güçlü müttefiki olmak istiyoruz.” ifadesini kayda geçmiştir.⁴³ Tunus ziyaretinden bir hafta sonra Mısır’ı ziyaret eden Ashton; Mısır’ın barışçıl ve sistemli, sivil ve demokratik bir geçişe destek vermeye hazır olduğunu vurgulamış, Birliğin toplumsal uyumunu artırması ve ekonomik durumunu geliştirebilmesi için Mısır’a destek verileceğinin altını çizmiştir.

2011 sonrasında Tunus, Avrupa Birliği’nin doğu Akdeniz bölgesindeki siyasi, ekonomik ve sosyal olarak en yakın partneri olmuştur. Birlik, Mısır örneğindeki stratejik yaklaşımının aksine Tunus’ta iç dinamiklerin ve sonucun da etkisiyle normatif bir politika izleyebilmiş, 2011 yılında yeniden ele aldığı Avrupa Komşuluk Politikası’nın insan merkezli ilkelerine paralel bir davranış kalıbı ortaya koymuştur.

Tunus’da demokrasiye geçiş süreci kısmen sağlanmış fakat Mısır’da süreç sekteye uğramıştır. Birlik’in Arap isyanları coğrafyasında en önemli stratejik ortağı olarak Mısır’da; 30 yıldır iktidarını sürdüren ve 2011 yılında halk isyanları ile devrilen Mısır eski Devlet Başkanı Hüsnü Mübarek’in ardından gerçekleştirilen seçimler sonucunda Muhammed Mursi iktidara gelmiştir. Mursi iktidarı yaklaşık bir yıl sonra askeri darbe ile devrilmiş ve Abdülfettah es-Sisi devlet yönetimini ele geçirmiştir. Darbe girişiminin ardından Avrupa Komisyonu tarafından kaleme alınan Komşuluk Politikası Mısır İlerleme Raporu’nda Sisi’nin müdahalesi “darbe” olarak değerlendirilmemiştir.⁴⁴ Catherine Ashton Mısır’da ordunun yönetime el koymasının ardından Kahire’ye üç ziyaret gerçekleştirmiş ve demokrasiye dönüş için darbe ile iktidara gelen Cumhurbaşkanı Abdülfettah es-Sisi dahil tüm siyasi kanatlarla görüşmüştür fakat geçerli bir sonuç alınamamıştır.⁴⁵ Şüphesiz ki burada Birliğin komşuluk politikasına dahil ülkelerin ötesinde henüz aday ülkeler ve üye ülkeler için bile etkin bir yaptırım uygulayabilecek yetkin bir kapasiteye sahip olamayışı da etkilidir.

Birlik, Suriye’de ise Mart ve Ağustos 2011’de Esad hükümetinin sivillere yönelik saldırılarına karşı kınama kararı çıkartmış ve hükümetin çok taraflı oluşumlara açık olması gerektiğinin altını çizmiştir. Birliğin Suriye’deki arzusu insan haklarının önceliği, meşru bir siyasi otoritenin varlığı, sivil halklar işbirliğinin sağlanması, etkin çok taraflılık ve şeffaf stratejik yönelim ilkeleri ile çerçevelendirilmiş bir sistemin tesis edilebilmesi olmuştur fakat çoğulcu

43 European Commission, “Catherine Ashton Press Release,” European Commission Press Release Database, 2011, http://europa.eu/rapid/press-release_SPEECH-11-101_en.htm.

44 Antonie Marie, “Democracy Promotion and Stability in Egypt and Tunisia: Discursive Configurations of the European Neighbourhood Policy after the Arab Uprisings” (Leiden University, 2017): 28, <https://openaccess.leidenuniv.nl/handle/1887/49716>.

45 Shazia Arshad, “Catherine Ashton, the EU and Egypt: A Different Kind of Democracy,” Middle East Monitor, 2014, <https://www.middleeastmonitor.com/20140322-catherine-ashton-the-eu-and-egypt-a-different-kind-of-democracy/>.

bir zeminde tesis edilmesi arzulanan bu taleplerin Suriye’de ancak ateşkesin mümkün kılınabilmesinin ardından gerçekleştirilebileceği ifade edilmiştir.⁴⁶ Birlik Suriye’de meydana gelen gelişmeleri 2013 yılında “iç savaş” olarak tanımlamış ve siyasi bir çözümün önemine vurgu yaparak 2012, 2014, 2016 yıllarında gerçekleştirilen Cenevre görüşmelerini desteklemiştir. Bu süreçte AB’nin önde gelen üyelerinden İngiltere⁴⁷, Almanya ve Fransa Esad’ın iktidardan ayrılması gerektiğini vurgulamış fakat Suriye’deki gelişmeler konusunda pasif kalan AB’nin manevraları söylem düzeyinde kalmıştır.⁴⁸ Birliğin Suriye politikasında bir “manivelaya” sahip olamayışının temel nedenleri Birliğe üye devletlerin Avrupa Birliği dış politika manevralarındaki desteğini yeterince sağlamaması ve Birlik askeri kapasitesinin Suriye’deki savaşı durduracak yetkinliğe sahip olamamasıdır. Birlik Suriye’nin toprak bütünlüğünü sürdürmesi gerektiğini savunmuş; Rusya, Türkiye ve İran bir araya gelerek sürdürdüğu Astana görüşmelerini desteklemiş fakat Suriye krizinde edilgen bir aktör kalarak “norm(atif) güç” iddiasını etkin kılacak bir Suriye politikası ortaya koyamamıştır.

Bu sınavda kendi güvenliğini iyi yönetilmiş demokratik devletlerden oluşan bir dünya inancı üzerinde kuran Birlik refleksinin,⁴⁹ Arap coğrafyasında meydana gelen çalkantılarda “çarpcı bir şekilde ağır”⁵⁰, “bölünmüş ve tutarsız”⁵¹ kaldığı ve demokrasi anlayışının kayba uğradığı ifade edilmiştir. Birliğin Arap isyanlarının meydana geldiği ilk yer olan Tunus’taki isyana karşı bir araya gelip karar çıkartması yaklaşık beş hafta sürmüştür.⁵² Tunus’ta Zeynel Abidin Bin Ali iktidarına karşı meydana gelen isyanın ilk aşamasında Fransa Dışişleri Bakanı Michèle Marie, protestoculara karşı savunma yapmak üzere askeri yardım göndermeyi teklif etmiştir. Tunus protestolarının ilk aşamasında İtalya Dışişleri Sözcüsü Stefania Craxi ise Tunus halkının Bin Ali’nin itibarını iade edeceğini ifade etmiştir.⁵³

46 SETA Vakfı, “AB, Rusya ve Çin’ini Suriye Stratejileri | Gökçen Yavaş” (İstanbul: Youtube, 2016), <https://www.youtube.com/watch?v=yGIVSxgmL0E&list=PLyB9UVctd0m8XpkfOpj5gBxTGLHb2EZr>.

47 İngiltere 23 Haziran 2016’da gerçekleştirilen halk oylaması ile Avrupa Birliği üyeliinden ayrılma kararı almıştır.

48 Burak Çalışkan, “Küresel Bilek Güreşi: Uluslararası Güçlerin Suriye Politikası,” İNSAMER Analiz 17 (İstanbul, 2016), http://insamer.com/rsm/icerik/dosya/dosya_431.pdf

49 Bkz. Council of the European Union, “European Security Strategy: A Secure Europe in a Better World.,” Brussels, (2003): 1.

50 Ana Echagüe, Hélène Michou, and Barah Mikail, “Europe and the Arab Uprisings: EU Vision versus Member State Action,” *Mediterranean Politics* 16, no. 2 (July 22, 2011): 329, <https://doi.org/10.1080/13629395.2011.583760>.

51 Nicole Koenig, “The EU and the Libyan Crisis – In Quest of Coherence?,” *The International Spectator* 46, no. 4 (December 5, 2011): 3, <https://doi.org/10.1080/03932729.2011.628089>.

52 Michelle Pace, “The EU’s Interpretation of the ‘Arab Uprisings’: Understanding the Different Views about Democratic Change in EU-MENA Relations,” *JCMS: Journal of Common Market Studies* 52, no. 5 (September 1, 2014): 975, <https://doi.org/10.1111/jcms.12159>.

53 A.g.e., s.977.

Avrupa Birliği Arap coğrafyasında halk ayaklanmaları meydana gelirken “demokratik yönetim adına meydanlara inen kitleleri desteklemek” ile “terörizmle mücadele, enerji güvenliği ve yasadışı göç adına otoriter rejimlerin istikrarını savunmak” arasında ikilemde kalmıştır.⁵⁴ İsyanlar sürecinde Birlik, 2004 yılında ilan ettiği ve 2011 yılında yeniden şekillendirdiği Avrupa Komşuluk Politikası ilkeleri ile despot iktidarlara karşı ayaklanan halk iradesine karşı yetersiz kalmış, üye devletlerin desteğinden mahrum bir Birlik gayreti bürokratik bir resmi söylemin ötesine geçememiş, Arap coğrafyası nezdinde Birlik, meydanlar için bir motivasyon kaynağı olamamıştır.

Birliğin demokrasi sınavı bağlamında ele alındığında Federica Bicchì'nin de ifade ettiği üzere; Arap isyanlarının Avrupa Birliği'ni zor bir zamanda yakaladığının altını çizmekte fayda vardır. Bicchì'ye göre isyanlar sürecinde normatif Avrupa iddiasındaki Birliğin özellikle Avrupa Komşuluk Politikasının hedeflediği ilkeleri niçin yürütemediği sorusuna Birlik içinden verilebilecek çeşitli cevaplar bulunmaktadır. Bunlardan ilki ve en önemlilerinden biri Arap isyanlarının başladığı dönemde AB'nin de bir ekonomik krizin içinde oluşudur. Dolayısıyla Avro krizi, “isyan coğrafyalarına siyasi ve ekonomik desteğin yeterince sağlanabilmesini mümkün kılamamıştır. Bu durum Arap isyanlarının ilk aşamalarında Birlik sağlanan dış yardım fonları desteğinin de yetersiz olmasına neden olmuştur ve böylece AB'nin demokrasi ve serbest girişim söylemi ile pratiği arasındaki boşluk daha da açılmıştır.”⁵⁵ Bununla birlikte Arap isyanlarının nihayeti belirsiz puslu ve kaotik bir sürece sahip olması Komisyonun ve Konsey'in net bir politika ortaya koyamamasına neden olmuştur.⁵⁶ İkincisi ise Lizbon Antlaşması 2009 yılında henüz yürürlüğe girmiştir ve antlaşma ile oluşturulan dış politika hareketlerinden sorumlu “Dış İlişkiler Servisi” (*European External Action Service*) bu dönemde Arap coğrafyasındaki çalkantıları karşılayabilecek yeterli tecrübeye sahip değildir. Tüm bunlara Birliğin çok boyutlu oluşumunda dış politika kararlarına ilişkin ahengin sağlanamamış olması da eklenince Arap isyanları sınavında başarısız bir AB resmi karşımıza çıkmıştır.⁵⁷ Halk isyanları Avrupa Komşuluk Politikası'nın yeniden formüle edilebilmesi için bir fırsat olmuştur fakat hem Arap isyanlarında “umulan rüzgarın tersten esmesi” yani halkların otoriter rejimlere son verememesi hem de AB'nin Arap coğrafyasındaki demokratik dönüşüm sınavında halklara yeterince destek verememesi nedeniyle bu fırsatın değerlendirilemediği görülmektedir.

54 Antonie Marie, “Democracy Promotion and Stability in Egypt and Tunisia: Discursive Configurations of the European Neighbourhood Policy after the Arab Uprisings” (Leiden University, 2017): 7, <https://openaccess.leidenuniv.nl/handle/1887/49716>.

55 Federica Bicchì, “The Politics of Foreign Aid and the European Neighbourhood Policy Post-Arab Spring: ‘More for More’ or Less of the Same?,” *Mediterranean Politics* 19, no. 3 (September 2, 2014): 320.

56 A.g.e., s. 321.

57 A.g.e., s. 325.

Sonuç

Avrupa Birliği’nin kaotik ve anarşik bir uluslararası sisteme karşın işbirliği içinde hareket eden bir düzen arayışında olduğu açıktır. Barış, insan hakları ve hukukun üstünlüğü ilkeleri üzerine tesis edilmeye çalışılan bu düzende Birlik, söz konusu değerlerin referans noktası olmayı hedeflemektedir.

İki genel savaşın getirdiği yıkımın ardından aşamalı olarak iktisadi, askeri, siyasi ve kültürel bütünleşmeyi hedefleyen Avrupa coğrafyası, oluşturmaya çalıştığı Birlikle barış projesi zemininde hürriyet düşüncesinin, demokrasi-nin, hukukun üstünlüğünün insan hakları ve temel özgürlüklere saygınının 20. yüzyılda siyasi bir organizasyon olarak karşımıza çıkan ilk organik yapısı olmuştur. 1951 yılında Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu, 1957 yılında Avrupa Ekonomik Topluluğu ve 1993 yılında Avrupa Birliği adını alan oluşum uluslararası sistemde kendine özgü (sui generis) bir aktör olarak ifade edilmiş, uluslararası sistem içindeki rolü ve gücü sürekli sorgulanagelmiştir. Avrupa Birliği oluşmaya başladıkça literatürde Birliğin en iyi nasıl anlaşılabilceği-ne dair teoriler üretilmiş ve Birliğin davranışlarını en iyi şekilde açıklamaya çalışılan hipotezler ortaya atılmıştır. Ian Manners, Birliği 1970’lerde sivil güç olarak nitelendiren Francois Duchêne ve 1980’li yıllarda Birliğin askeri bir güç olması gerektiğinin altını çizen Hedley Bull’a karşı; Birliğin uluslararası sistemdeki işlevinin ne ekonomik ne de askeri olduğunu ifade etmiştir. Ian Manners’a göre Avrupa Birliği norm oluşturucu bir aktördür; dolayısıyla Birlik ancak normatif güç üzerinden doğru okunabilir.

“Avrupa Birliği’nin normatif gücü”, kabul edileceği üzere ölçülebilir güç birimlerine sahip değildir; normatif güç iddiasının en temel zaafı göreceli bir tahayyül olmasıdır fakat bu zaaf insan merkezli Birlik değerlerinin, uluslararası sistemde refah içinde bir arada yaşayabilmek için temel kaideler olduğu gerçeğini değiştirmemektedir. Avrupa Birliği’nin normatif gücü iddiası, Birliğin bir güç birimi olmasından öte Birliğin motivasyonu ve idealidir. Federica Bicchì’nin ifade ettiği üzere “Birlik değerleri her coğrafyada aynı hafızaya sahip değildir ve umulan tutum ile karşılanmamaktadır.”⁵⁸ Fakat insan ve refah merkezli bu değerlerin modern toplumlarda en azından vicdani bir zemine bile sahip olamayacağını nasıl iddia edebiliriz? Yapısalcıların vurguladığı üzere eđer uluslararası sistemin mahiyeti “bizim onu nasıl okuduğumuz” a doğrudan bağımlıysa; uluslararası sistemi güç ve çıkar ölçütleriyle okumaktan ziyade –siyasi gerçeğliliği göz ardı edilmemek kaydıyla– işbirliği merkezli okumak aktörü ne derece yanılığya düşürecektir?

Birlik değerlerinin kendi içinde bile henüz özümsemediği açıktır. Göreceli bir dokuya sahip olan Birlik değerlerinin uluslararası sistemde salt haliyle işle-mesini ummak hayalcilikten öteye geçemez fakat uluslararası sistemin rotasını güç hedefleri ve güvenlik endişelerine döndürmek en az iki genel savaşa şahit olmuş yürüyü için ne derece rasyoneldir?

58 Federica Bicchì, “Our size fits all’: Normative Power Europe and the Mediterranean,” *Journal of European Public Policy*, Vol.13 (2006): 292-93.

Sosyal bilimlerde yapıyı tek bir ölçek veya ifade ile açıklayabilmek mümkün değildir. Avrupa Birliği'nin normatif gücü iddiası, Avrupa Birliği'nin uluslararası sistemdeki rolünün ve konumunun açıklanmasına ilişkin ifade biçimlerinden sadece biridir. İddianın 2000'li yıllarda insan hakları ve demokrasi başlıkları çerçevesinde çeşitli sınavlarla karşılaştığı gözlemlenmiştir.

İnsan hakları bağlamında ele alındığında Orta Doğu ve Kuzey Afrika ülkelerinden Birliğe yönelen göç akışı, Birlik içinde yabancı düşmanlığının yükselişini tetiklemiştir. 2014 yılından günümüze yarısından fazlası Akdeniz sularında olmak üzere yaklaşık 22.500 göçmen AB'nin göç yollarında hayatını kaybetmiştir. Birlik üyelerinden İtalya'nın yoğun taleplerine rağmen Avrupa Komisyonu ve Avrupa Birliği Konseyi göç sorununa etkin bir çözüm getirememiştir. Bunun ötesinde Birliğe yönelen göç akışıyla, Birlik üyesi halklarda yabancı düşmanlığı yükseliş göstermiş, göçmen evlerine saldırılar artmış ve Birlik içinde göçmenlerin temel insan hakkı olan yaşam hakkını tehdit eden gelişmelerle karşılaşmıştır. Birlik 2015 yılında Türkiye göç yolu üzerinden gelen ve büyük çoğunluğunu Suriyelilerin oluşturduğu göç akışında aday ülkelerinden biri olan Türkiye ile etkin bir işbirliği gerçekleştirememiş, Türkiye'yi göç rotasında bir tampon ülke olarak okuyarak Avrupa Birliği-Türkiye ilişkilerini fiili olarak "stratejik ortak" eşliğine çekmiştir.

Avrupa Komşuluk Politikası ile "demokrasi ihracı" arzusuyla yola çıkan Birlik, Arap isyanlarında, Ukrayna'daki halk ayaklanmalarında, 2000 Filistinlinin hayatını kaybettiği İsrail'in 2014 Gazze saldırısında, Türkiye'de 15 Temmuz 2016 tarihinde gerçekleşen darbe girişiminde etkin bir tutum ortaya koyamamıştır. Lizbon Antlaşması ile çeşitli düzenlemeler getirilse de Birlik içinde "demokrasi açığı" devam etmektedir. Birlik sınırlarının ötesinde yaşanan gelişmelerde Birlik refleksleri son derece ağır kaldığı görülmektedir. Avrupa Birliği Konseyi Arap isyanlarında Tunus'taki isyanların başlamasının ardından ancak beş hafta sonra bir bildiri yayımlayabilmiştir. AB aday ülkelerinden biri olan Türkiye'ye ise Batılı müttefiklerinden 15 Temmuz 2016 tarihli darbe girişiminden ancak bir ay sonra yüksek düzeyde ziyaret gerçekleştirilebilmiştir. Avrupa Birliği Dış Politika Yüksek Temsilcisi Federica Mogherini ise ilk ziyaretini ancak 9 Eylül 2016 tarihinde gerçekleştirebilmiştir.

Avrupa Birliği, uluslararası sistemde hali hazırda bir norm oluşturmaya çalışan sui generis (kendine özgü, nevi şahsına münhasır) tek aktördür. Birliğin çok boyutlu yapısı, üye ülkeleri ve kurumları ile henüz bütünleşmiş oluşamaması ve karşılaştığı belirli sınavlar (challenges) Birliğin normatif konumunu tartışmaya açık hale getirmektedir.

Birliğin karşılaştığı sınavlarda henüz yeterli derecede başarı gösterememesi uluslararası sistemde normatif davranış kalıbını kaybedeceği anlamına gelmemekte, aksine Birliğin insan ve toplum merkezli değerlerle işleyen bir sistem için "norm kuvvet" olarak var olma çabasını sürdürmeyi hedeflemesi beklenmektedir. Birlik, kural oluşturucu politikaları pratiğe dökemese de sistem içinde teorik altyapısıyla; insan hakları, demokrasi ve hukukun üstünlüğünü şiar edinen bahse konu prensipleri uluslararası sisteme ihraç etmeye çalışmaya devam edecektir.

KAYNAKÇA

Arı, Tayyar. *Uluslararası İlişkiler ve Dış Politika*. İstanbul: Alfa Yayınları, 2001.

Arıboğan, Deniz Ülke. *Duvar: Tarih Geri Dönüyor*. İstanbul: İnkılap Yayınları, 2017.

Arshad, Shazia. “Catherine Ashton, the EU and Egypt: A Different Kind of Democracy.” *Middle East Monitor*, 2014. <https://www.middleeastmonitor.com/20140322-catherine-ashton-the-eu-and-egypt-a-different-kind-of-democracy/>

BBC News. “Germany Hate Crime: Nearly 10 Attacks a Day on Migrants in 2016.” *BBC News*, 2016. <http://www.bbc.com/news/world-europe-39096833>

Bicchi, Federica. “The Politics of Foreign Aid and the European Neighbourhood Policy Post-Arab Spring: ‘More for More’ or Less of the Same?” *Mediterranean Politics* 19, no. 3 (September 2, 2014): 318–32. <https://doi.org/10.1080/13629395.2014.959758>

———. “‘Our size fits all’: Normative Power Europe and the Mediterranean,” *Journal of European Public Policy*, Vol.13 (2006): 286-303.

Björkdahl, Annika. “Norms in International Relations: Some Conceptual and Methodological Reflections.” *Cambridge Review of International Affairs* 15, no. 1 (April 28, 2002): 9–23. <https://doi.org/10.1080/09557570220126216>

Bull, Hedley. “Civilian Power Europe: A Contradiction in Terms?.” *Journal of Common Market Studies*, 21(2), 149–170.

Çalışkan, Burak. “Küresel Bilek Güreşi: Uluslararası Güçlerin Suriye Politikası.” *İNSAMER Analiz* 17. İstanbul, 2016. http://insamer.com/rsm/icerik/dosya/dosya_431.pdf

Council of the European Union. “European Security Strategy: A Secure Europe in a Better World,” 2003. <https://publications.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/d0928657-af99-4552-ae84-1cbaaa864f96/language-en>

Echagüe, Ana, Hélène Michou, and Barah Mikail. “Europe and the Arab Uprisings: EU Vision versus Member State Action.” *Mediterranean Politics* 16, no. 2 (July 22, 2011): 329–35. <https://doi.org/10.1080/13629395.2011.583760>

Ellickson, Robert C. “The Evolution of Social Norms: A Perspective from the Legal Academy.” In *Social Norms*, edited by Michael Hecter ve Karl-Dieter Opp. New York: Russell Sage, 2001.

European Commission. "Catherine Ashton Press Release." European Commission Press Release Database, 2011. http://europa.eu/rapid/press-release_SPEECH-11-101_en.htm.

———. "EB - Standard and Special Eurobarometer." Brussels: Eurobarometer, 2017. <https://dbk.gesis.org/dbksearch/SDesc2.asp?ll=10¬abs=&af=&nf=&search=&search2=&db=E&no=6595>

———. "Special Eurobarometer 437: Discrimination in the EU in 2015." Brussels, 2015. <https://doi.org/10.2838/499763>

Goertz, Gary & Diehl, Paul F. "Toward a Theory of International Norms: Some Conceptual and Measurement Issues." *Journal of Conflict Resolution* 36, no. 4 (1992): 634–64

Greven, Thomas. "The Rise of Right-Wing Populism in Europe and the United States: A Comparative Perspective." Washington, DC, 2016. http://www.fesdc.org/fileadmin/user_upload/publications/RightwingPopulism.pdf

Holsti, Kalevi Jaakko. "The Concept of Power in the Study of International Relations." *Background* 7, no. 4 (1964).

Hüsrev Tabak. "Normlar, Uluslararası İlişkiler ve Dış Politika." içinde; *Dış Politika'da Sosyolojik Unsurların Rolü*, edited by Ertan Efegil, 149–50. İstanbul: Gündoğan Yayınları, n.d.

Isaac, Sally Khalifa. "Europe and the Arab Revolutions: From a Weak to a Proactive Response to a Changing Neighborhood," *KFG Transformative Power of Europe*, Working paper 2012.

Işıқтаç, Yasemin. *Hukuk Başkangıcı*. İstanbul: Filiz Kitabevi, 2015.

Kadercan, Burak. "Uluslararası İlişkilere Giriş: Tarih, Teori, Kavram ve Konular." içinde; *Uluslararası İlişkilere Giriş: Tarih, Teori, Kavram ve Konular*, edited by Şaban Kardaş & Ali Balcı. İstanbul: Küre Yayınları, 2014.

Koenig, Nicole. "The EU and the Libyan Crisis – In Quest of Coherence?" *The International Spectator* 46, no. 4 (December 5, 2011): 11–30. <https://doi.org/10.1080/03932729.2011.628089>

Manners, Ian. "Normative Power Europe: A Contradiction in Terms?" *Journal of Common Market Studies* 40, no. 2 (2002).

———. "The Conception of Normative Power in World Politics." *Danish Institute for International Studies*. DISS Brief, 2009.

Marie, Antonie. "Democracy Promotion and Stability in Egypt and Tunisia: Discursive Configurations of the European Neighbourhood Policy after the

Arab Uprisings.” Leiden University, 2017. <https://openaccess.leidenuniv.nl/handle/1887/49716>

Missing Migrants, “Total of Deaths Recorded in Mediterranean from 2014 to 2018”, <https://missingmigrants.iom.int/region/mediterranean> (31 Temmuz 2018).

Morgenthau, Hans. *Politics among Nations: The Struggle for Power and Peace*. New York: Alfred A. Knopf, Inc, 1948.

Nye, Joseph S. *Soft Power: The Means to Success in World Politics*. New York: Public Affairs, 2004.

Oren, Nir & Luck, Michael & Miles, Simon. “A Model of Normative Power.” içinde; *Proc. of 9th Int. Conf. on Autonomous Agents and Multiagent Systems (AAMAS 2010)*, 2. Canada, 2010. <https://pdfs.semanticscholar.org/9cac/4f27dc1764423f56cf924ea12df4ef04a67c.pdf>

Oz Hassan, “Undermining the Transatlantic Democracy Agenda?: The Arab Spring and Saudi Arabia’s counteracting Democracy Strategy,” *Democratization*, Vol. 22, No. 3 (April 16, 2015).

Pace, Michelle. “The EU’s Interpretation of the ‘Arab Uprisings’: Understanding the Different Visions about Democratic Change in EU-MENA Relations.” *JCMS: Journal of Common Market Studies* 52, no. 5 (September 1, 2014): 969–84. <https://doi.org/10.1111/jcms.12159>

Şahin, Yeliz. “AB’nin Dış Politika Gündemindeki En Önemli Konu Komşuluk Bölgesi.” İKV Değerlendirme Notu. İstanbul, 2015. http://www.ikv.org.tr/images/files/ikv_değerlendirme117.pdf

Sandıklı, Atilla. “Yumuşak Güç Savaşları.” In *Uluslararası Güvenlik Kongresi Bildiriler Kitabı*, Ed. by Hasret Çomak. Kocaeli: Kocaeli Üniversitesi Matbaası, 2014.

Sarto, Raffaella A. Del. “Normative Empire Europe: The European Union, Its Borderlands, and the ‘Arab Spring.’” *Journal of Common Market Studies* 54, no. 2 (2016).

Schnapper, Dominique. *Sosyoloji Düşüncesinin Özündeki İlişki*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 1998.

SETA Vakfı. “AB, Rusya ve Çin’in Suriye Stratejileri | Gökçen Yavaş.” İstanbul: Youtube, 2016. <https://www.youtube.com/watch?v=yGIVSxgmL0E&list=PLyB9UVcTdm8XpkfOpj5gBxTGLHb2EZr>

Tabak, Hüsrev, “Normlar, Uluslararası İlişkiler ve Dış Politika,” içinde *Dış Politika’da Sosyolojik Unsurların Rolü*, ed. Ertan Efeğil. İstanbul: Gündoğan

Yayımları.

Tanrısever, Oktay F. “Güç.” içinde; *Devlet ve Ötesi: Uluslararası İlişkilerde Temel Kavramlar*, edited by Atilla Eralp. İstanbul: İletişim Yayınları, 2012.

The Muslim News, “Pre-crime and Punishment: Meaning of counter-terrorism measures.” (2007) <http://muslimnews.co.uk/newspaper/comment/pre-crime-punishment-meaning-counter-terrorism-measures/>

Türk Dil Kurumu. “Norm.” *Büyük Türkçe Sözlük*, n.d. <http://www.tdk.gov.tr>.

Vatandaş, Selim. “Avrupa’ya Göçmen Akışı ve Türkiye’de Göç Politikaları.” Bilgi Analiz. İstanbul, 2016.

———. “Avrupa Birliği ‘Değerleri’ ve İnanırcılık Sorunu”, İNSAMER Analiz 26. İstanbul, 2018. http://insamer.com/rsm/icerik/dosya/dosya_1594.pdf

———. “Yusuf Adıgüzel ile Avrupa’ya Göç ve Suriyeli Göçmenler Üzerine Mülakat.” 2016.

Wike, Richard, Bruce Stokes, and Katie Simmons. “Europeans Fear Wave of Refugees Will Mean More Terrorism, Fewer Jobs.” Spring 2016 Global Attitudes Survey | Q51a-c, 2016. <http://www.pewglobal.org/2016/07/11/europeans-fear-wave-of-refugees-will-mean-more-terrorism-fewer-jobs/led-chart-1/>

Yeung, Peter. “Refugee Crisis: Majority of Europeans Believe Increased Migration Raises Terror Threat, Survey Says.” The Independent, 2016. <https://www.independent.co.uk/news/world/europe/refugee-crisis-asylum-seekers-europe-terrorism-terror-threat-brexite-immigration-migrants-a7132256.html>

EK

Lizbon Antlaşması’nda Avrupa Birliği Hukukunun “Normatif” Maddeleri

AB’nin Dış İlişkileri:

Madde 3, Paragraf 5: Birlik, dış dünya ile ilişkilerinde kendi değerlerini ve çıkarlarını savunur ve destekler ve vatandaşlarının korunmasına katkı sağlar. Barışa, güvenliğe, dünyanın sürdürülebilir kalkınmasına, halklar arasında dayanışma ve karşılıklı saygıya, serbest ve dürüst ticarete, yoksulluğun ortadan kaldırılmasına ve çocuk hakları başta olmak üzere insan haklarının korunmasına ve Birleşmiş Milletler Şartı’nda yer alan ilkelere saygı gösterilmesi de dâhil uluslararası hukuka titizlikle uyulmasına ve uluslararası hukukun geliştirilmesine katkıda bulunur.

Madde 8, Paragraf 1: Birlik, komşu ülkelerle, Birliğin değerleri üzerine kurulu olan ve işbirliğine dayalı yakın ve barışçıl ilişkilerle belirginleşen bir refah ve iyi komşuluk alanı oluşturmak amacıyla özel ilişkiler geliştirir.

Sürdürülebilir Barış

Madde 3, Paragraf 1: Birliğin amacı; barışı, kendi değerlerini ve halklarının refahını ileriye götürmektir.

Toplumsal Özgürlük

Madde 3, Paragraf 2: Birlik, vatandaşlarına, dış sınırların kontrolü, iltica, göç, suçun önlenmesi ve suçla mücadele konularında uygun tedbirler vasıtasıyla kişilerin serbest dolaşımının sağlandığı, iç sınırların olmadığı bir özgürlük, güvenlik ve adalet alanı sunar.

Karşılıklı Mutabakata Dayalı Demokrasi

Madde 10, Paragraf 1: Birliğin işleyişi, temsili demokrasiye dayanır.

Madde 10, Paragraf 2: Vatandaşlar, Birlik düzeyinde, Avrupa Parlamentosu’nda doğrudan temsil edilirler.

Madde 10, Paragraf 3: Her vatandaş, Birliğin demokratik yaşamına katılma hakkına sahiptir. Kararlar, mümkün olduğu kadar açık ve vatandaşa en yakın şekilde alınır.

Bütüncül bir İnsan Hakları

Madde 6, Paragraf 2: Birlik, İnsan Haklarının ve Temel Özgürlüklerin Korunmasına İlişkin Avrupa Sözleşmesi’ne katılır. Bu katılım, Birliğin Antlaşmalar’da belirlenen yetkilerinde değişikliğe yol açmaz.

Madde 6, Paragraf 3: İnsan Haklarının ve Temel Özgürlüklerin Korunmasına İlişkin Avrupa Sözleşmesi tarafından güvence altına alınan ve üye devletlerin ortak anayasal geleneklerinden kaynaklanan temel haklar, Birlik hukukunun genel ilkelerinin parçasıdır.

Hukukun Uluslararası Üstünlüğü

Madde 21, 1. Paragraf: Birliğin uluslararası alandaki eylemi; kurulmasına, gelişmesine ve genişlemesine ilham kaynağı olan ve dış dünyada desteklemeyi hedeflediği şu ilkelere dayanır: demokrasi, hukukun üstünlüğü, insan hakları ve temel özgürlüklerin evrenselliği ve bölünmezliği, insan onuruna saygı, eşitlik ve dayanışma ilkeleri ile Birleşmiş Milletler Şartı'nda yer alan ilkelere ve uluslararası hukukun ilkelerine saygı.

Madde 21, 2. Paragraf: Birlik, aşağıdaki amaçlara ulaşmak üzere, ortak politika ve eylemler tanımlar ve izler ve uluslararası ilişkilerin tüm alanlarında yüksek seviyede bir işbirliği için çalışır:

- a) Birliğin değerlerini, temel çıkarlarını, güvenliğini, bağımsızlığını ve bütünlüğünü korumak,
- b) demokrasiyi, hukukun üstünlüğünü, insan haklarını ve uluslararası hukuk ilkelerini, güçlendirmek ve desteklemek,
- c) Birleşmiş Milletler Şartı'nın amaç ve ilkelerine, Helsinki Nihai Senedi ilkelerine ve dış sınırlarla ilgili olanlar da dâhil Paris Şartı'nın amaçlarına uygun olarak, barışı korumak, çatışmaları önlemek ve uluslararası güvenliği güçlendirmek,
- d) öncelikli olarak yoksulluğun ortadan kaldırılması amacıyla, gelişmekte olan ülkelerin sürdürülebilir ekonomik, sosyal ve çevresel kalkınmasını desteklemek,
- e) uluslararası ticaret üzerindeki kısıtlamaların tedricen kaldırılması da dahil, tüm ülkelerin dünya ekonomisiyle bütünleşmesini teşvik etmek,
- f) sürdürülebilir kalkınmayı sağlamak amacıyla, çevre kalitesinin ve küresel doğal kaynakların sürdürülebilir yönetiminin muhafaza edilmesi ve iyileştirilmesi için uluslararası tedbirlerin geliştirilmesine katkıda bulunmak,
- g) doğal veya insan kaynaklı afetlere maruz kalan halklara, ülkelere ve bölgelere yardım etmek,
- h) daha güçlü çok taraflı işbirliğine ve küresel iyi yönetişime dayanan bir uluslararası sistemi desteklemek.

Kapsayıcı Eşitlik

Madde 3, Paragraf 3: Birlik, sosyal dışlanma ve ayrımcılık ile mücadele eder ve sosyal adaleti, sosyal korumayı, kadın-erkek eşitliğini, nesiller arası dayanışmayı ve çocuk haklarının korunmasını destekler.

Birlik, sahip olduğu zengin kültür ve dil çeşitliliğine saygı gösterir ve Avrupa’nın kültürel mirasının korunmasını ve geliştirilmesini sağlar.

Sosyal Dayanışma

Madde 3, Paragraf 5: Birlik, dış dünya ile ilişkilerinde kendi değerlerini ve çıkarlarını savunur ve destekler ve vatandaşlarının korunmasına katkı sağlar. Barışa, güvenliğe, dünyanın sürdürülebilir kalkınmasına, halklar arasında dayanışma ve karşılıklı saygıya, serbest ve dürüst ticarete, yoksulluğun ortadan kaldırılmasına ve çocuk hakları başta olmak üzere insan haklarının korunmasına ve Birleşmiş Milletler Şartı’nda yer alan ilkelere saygı gösterilmesi de dâhil uluslararası hukuka titizlikle uyulmasına ve uluslararası hukukun geliştirilmesine katkıda bulunur.

Sürdürülebilir Kalkınma

Birlik, aşağıdaki amaçlara ulaşmak üzere, ortak politika ve eylemler tanımlar izler ve uluslararası ilişkilerin tüm alanlarında yüksek seviyede bir işbirliği için çalışır:

Madde 21, Paragraf 2D, öncelikli olarak yoksulluğun ortadan kaldırılması amacıyla, gelişmekte olan ülkelerin sürdürülebilir ekonomik, sosyal ve çevresel kalkınmasını desteklemek,

Madde 21, Paragraf 2F, sürdürülebilir kalkınmayı sağlamak amacıyla, çevre kalitesinin ve küresel doğal kaynakların sürdürülebilir yönetiminin muhafaza edilmesi ve iyileştirilmesi için uluslararası tedbirlerin geliştirilmesine katkıda bulunmak.

İyi Yönetişim

Madde 21, Paragraf 2H, daha güçlü çok taraflı işbirliğine ve küresel iyi yönetişime dayanan bir uluslararası sistemi desteklemek.